

jako vhodný doplněk a partner při posilování historického vědomí. Tyto prameny hrají důležitou roli také v didaktice, kde jsou využívány jako „školní historický pramen“. Je obecně známo, že bývají klíčem k lepší motivaci a zájmu studentů o danou problematiku, čímž přispívají ke zvýšení „historické gramotnosti“.

Markéta Páralová Tardy

DVĚ SOUBORNÉ PUBLIKACE: DĚJINY SLOVENSKÉ LITERATURY PRO DĚTI A MLÁDEŽ A NAPŘÍČ DĚJINAMI ČESKÉ LITERATURY

Ondrej Sliacky: *Dejiny slovenskej literatúry pre deti a mládež do roku 1960.* Bratislava: Literárne informačné centrum, 2013. ISBN 978-80-8119-073-5.

Aleksandra Korda-Petrović: *Kroz istoriju česke književnosti (od počete-ka do kraja XX veka).* Beograd: Digital Art Company, 2012. ISBN 978-86-916163-0-4.

Zdálo by se, že stručná souborná recenze na dvě odlišné publikace je spíše umělým konstruktem, ale není tomu tak. Jde především o komplexní pohledy na národní literaturu nebo její podstatnou část, syntézy, které jsou přímo dějinami svého předmětu (Sliacky) nebo se ho alespoň dotýkají v přehledném rámci (Korda-Petrović). Ukazuje se, že někdy i retroedice znovu přehlédnuté a citlivě doplněné mohou sehrát aktuální, přesněji aktualizací roli. To se týká zejména Ondreje Sliackého, dnes již klasika slovenské literární vědy a zejména její literatury pro děti, jenž vytvořil koncepční dějinnou syntézu, jež má svou „filozofii“, jak se sluší na jakékoli dějiny a jejíhož druhého doplněného vydání se ujalo bratislavské Literární informační centrum, které má na starosti propagaci slovenské literatury doma i v zahraničí. Sliackého kniha je v mnohém nepřekonaná, i když se mezitím objevily jiné publikace. Především zaujme komplexností, promyšleností, zdravou konzervativností, neuspěchaností, současně však kreativitou a úsilím o změny. Dnes se již ani nehovoří o literatuře pro mládež, hranice literatury pro děti jsou rozmyté, rozostřené, jak dokládá tvorba Sliackého mladších kolegů na Slovensku i mimo něj, přehodnocují se tematické i tvarové hranice této literatury. Osobně si myslím, že by se tato literatura ani neměla označovat jako „pro děti“, tedy vydělovat, dnes již hodně uměle, ze sféry literatury jako takové. To, že recipient je specifický, se koneckonců netýká jen dítěte („mládež“ již ponecháme stranou, hranice dítěte a mladého muže či ženy jsou zjevně velmi dynamické a v podstatě dnes, v době technologického boomu a informační invaze nepostižitelné). Již dříve jsem navrhoval tento obor zrušit a subsumovat pod literární vědu jako takovou. Nicméně Sliackého kniha

však svou koncizností a koncepčností tu vysoko ční; zejména nepomíjí žádné podstatné aspekty (divadlo, loutkové divadlo, dramatika, jednání spisovatelů, kde se o této literatuře hovořilo, hodnocení časopisů). Je pravda, že v mnohém stojí nyní autor nad propastí: literatura pro děti prožívá nelehké chvíle, ale jinak vznikají nové i teoretické publikace, přičemž je zřejmé, že tato literatura stojí na křižovatce a nevíme, kam se bude ubírat; je napínaná do všech stran tematicky i tvarově, mediálně, mění se kdysi tabuizované zóny včetně pojetí sexuality a politiky, násilí, dobra a zla, života a smrti: nechci zde vyjmenovávat osobnosti, které se jen na Slovensku a v České republice touto problematikou zabývaly posledních dvacet pět let. Tváří v tvář problémové detabuizaci literatury pro děti, hodnotové rozkolísanosti působí tu Sliackého kniha i v své doplněné recidivě jako metodický a metodologický balzám, i když má tu výhodu, že se dívá na již uzavřené vývojové etapy. Možná by si tuto metodologickou uměřenost měli dílem osvojit i mladší generace odborníků v této oblasti literární vědy.

Kniha bělehradské bohemistky Aleksandry Kordy-Petrović má v něčem ambice menší (jde spíše o přehled než o skutečné dějiny), v něčem větší (jde o celý vývoj české literatury od počátku po takřka současnost). Neočekává se tedy od ní nějaký velký objev, ale snad bychom mohli očekávat alespoň nastínění komparatistické, nějaký druh komparace nebo konfrontace, např. s literaturami jihoslovanskými nebo přímo se srbskou, což by bylo pro srbského studenta nebo jiného zájemce přínosné. Již přehled dosavadní srbské komplexní produkci o české literatuře ukazuje, že problémy tu má nejen česká slavistika, která se „chlubí“ nejnovějšími českými dějinami polské literatury z roku 1953. Také zde jde často o publikace výrazně antikvované. O to cennější je tu autorčina mise. Škoda, že se však nepřidržela tradiční české periodizace na literaturu staročeskou, starší českou a novočeskou. Jinak je kniha ovšem závislá na českých zdrojích: právě zde by si komparativní konfrontace mohla poskytnout nové, zajímavé impulsy ve smyslu blízkosti i vzdálenosti, poskytnout jinou optiku.

Jádrem výkladu je česká moderna a avantgarda, méně zevrubné jsou partie o klasicismu, preromantismu a romantismu, kde jen málo vyniká český svéráz, tedy skepse ke všem tehdejšími „ismům“, podivnost českého romantismu, dlouhodobě přetrvávající sentimentalistická poetika, silný klasicismus jako literatura řádu (Erben), tedy jistý nástin trochu jiné periodizace, než bývalo zvykem. Plédoval bych za odvážnější periodizaci, třeba i srovnanou s vývojem jiných literatur. Česká literatura 90. let 20. století není jen postmodernistická, dokonce bych se odvážil tvrdit, že postmodernismus se tu nikdy nestal dominantním směrem, je tu všelijak komolen a jinak tvarován. Škoda, že se autorka podrobněji nezabývala literaturou let například 1990–2010: jsou tu literární solitéři jdoucí mimo mainstream i proti němu, jsou tu mediálně ostrakizovaní, jež však z lůna české literatury nemůže vyoperovat sebeobratnější ideologický operátér:

byla by to zajímavá konfrontace, navíc viděná zvnějšku za zády s jinou kulturní zkušeností. Nicméně partie o moderní české poezii a o literární kritice a vědě jsou dobře napsané, i když tu chybějí jména v naší literární historiografii potlačovaná a expurgovaná, zejména pokud jde o literární historii a teorii.

Kromě několika překlepů a nedůsledností je kniha korektní i ve vztahu k češtině: navíc musíme brát v úvahu úzus srbského přepisu jmen více či méně zdomácnělých. Kdo kdy psal takové přehledné dějiny jiné národní literatury ví, jak těžké je najít proporce a hodnoty v nich: i toto se bělehradské bohemistce podařilo, dokonce s jistou noblesou. Pro základní syntetickou informaci o vývoji české literatury tu tedy máme novou knihu, přínosnou zejména v partiích sledujících českou literární současnost. Jsem toho názoru, že syntetické, filozoficky fundované dějiny národní literatury by měl psát nikoli kolektiv nebo tým, ale jeden člověk. Před sebou mají tedy srbští bohemisté úkol napsat syntetické dějiny české literatury, pokud to uznají za nutné a možné: autorka přítomného přehledu má k napsání takové syntézy dobré předpoklady.

Ivo Pospíšil

KONTAKTOLOGICKÁ STUDIE O VLIVNÉM RUSOVI A ŠTŮROVSKÉ SOUVISLOSTI

Miroslav Daniš – Vladimír Matula: *M. F. Rajevskij a Slováci v 19. století*. Bratislava: Katedra všeobecných dějin, Filozofická fakulta Univerzity Komenského, 2014. ISBN 978-80-8127 097-0.

Máme před sebou důležitou knihu dokumentárního, archivního charakteru, bez níž by náš pohled na mezislovanskou komunikaci v 19. století nebyl úplný, dokonce lze říci, že má tak zásadní povahu, že by naše chápání těchto styků bylo jiné a asi i nesprávné. Historik Miroslav Daniš dokončil práci, v níž se podílel na olbřímím úkolu svého kolegy Vladimíra Matuly (zemřel 2011). Ten se do roku 1957, jak se v knize uvádí, věnoval hledání a shromažďování literární pozůstalosti pravoslavného kněze Michaila Fjododoviče Rajevského (1811–1884), rodáka z Arzamasu v Nižegorodské gubernii, kněze v ruských diplomatických misích ve Stockholmu a hlavně ve Vídni. Matula za 15 roků našel takřka 7 500 dopisů více než 1750 autorů, z čehož bylo 300 dopisů 40 Slováků. V roce 1975 vyšla v sovětském nakladatelství Nauka kniha dokumentů z pozůstalosti Rajevského, kterou sestavili V. Matula a I. V. Čurkinová (Čurkina).¹ Ve shromažďování slovenských korespondentů Rajevského potom Matula pokračoval

¹ *Зарубежные славяне и Россия. Документы архива М. Ф. Раевского. 40–80 годы XIX века.* Составители В. Матула и И. В. Чуркина. Наука, Москва 1975.